

W dniu 26.03.1994 r. odbyło się uroczyste spotkanie, stanowiące moment kulminacyjny w obchodach stulecia Koła Matematyków Studentów UJ. Przybyło nań bardzo wiele osób związanych z Kółem w różnych latach; niektórzy od dawna nie zajmujący się matematyką, niektórzy mieszkający daleko od Krakowa.

Pierwsze Walne Zgromadzenie Kółka Matematyczno-Fizycznego w Krakowie (taka była pierwotna nazwa) odbyło się 22 kwietnia 1894 roku. Jako moment powstania Kółka należy chyba jednak uznać dzień 3 grudnia 1893 roku, kiedy to miało miejsce zebranie przedwstępne, gdzie m.in. wybrano pierwszy Zarząd ze Zdzisławem Krygowskim jako przewodniczącym. Właśnie Z. Krygowski i T. Łopuszański byli głównymi animatorami powstania Kółka. Wkładki (taka nazwa figuruje w sprawozdaniach) miesięczne wynosiły 40 groszy. Pierwszym kuratorem kółka był prof. Władysław Natanson.

Istotę pracy Kółka trudno zrozumieć bez znajomości organizacji studiów matematycznych na UJ w tych czasach. W danym roku odbywało się kilkanaście wykładów (dla wszystkich studentów) i kilka seminariów, czasami ćwiczenia (a i to nieliczne). Przy przechodzeniu z roku na rok nie obowiązywały żadne rygory poza zaliczeniem ćwiczeń, co było zwykle formalnością. Praktycznie należało zdać tylko jeden egzamin, na zakończenie studiów – nauczycielski lub doktorski. W efekcie profesorowie nie znali większości studentów, a i kontakty między studentami bywały dość luźne. Dopiero w roku 1926 zostały na UJ wprowadzone studia magisterskie.

Początkowo działalność Kółka sprowadzała się do organizowania licznych zebrań naukowych, połączonych ze studenckimi odczytami. W posiadaniu Kółka było też kilkadziesiąt książek, stanowiących początek ogromnej później biblioteki. Aktywna praca trwała jednak tylko parę lat; Krygowski wyjechał na pewien czas za granicę i Kółko „zasnęło”. Ponownie „na dobre” ruszyło w 1900 roku, w czym ogromna zasługa Antoniego Hoborskiego. On właśnie został przewodniczącym i pełnił tę funkcję przez dwa lata. Wznowiono liczne odczyty, dotyczące także i wyników ostatnich lat; naukowe zebrania Kółka Matematyczno-Fizycznego Uczniów UJ w Krakowie (takiej nazwy wówczas używano) były ogłaszane w lokalnych gazetach. Przygotowywano także zadania do rozwiązania dla członków Kółka. Może warto wspomnieć, że dość oryginalnie notowano w sprawozdaniach godziny: „O godzinie 6¼ otwarto zebranie(...)”. W 1902 roku Hoborski zaproponował, „aby Kółko podjęło się wydawania autografowanych wykładów profesora Zaremby”. Studenci wykłady te (a potem i inne) starannie notowali, po czym skrypty były drukowane lub odbijane techniką litograficzną. Na wydawnictwach Kółka umieszczano emblemat, który w powiększeniu przedstawiamy na okładce *Delty*. Odnotujemy, że od 1903 roku Kółko miało nie przewodniczących, lecz prezesów.

Akcja wydawnicza rozwinęła się po I wojnie światowej jeszcze bardziej, stanowiąc główny aspekt pracy Kółka. Liczne wykłady krakowskich profesorów redagowano, po czym drukowano lub litografowano w kilkuset egzemplarzach i sprzedawano – także i poza Krakowem, jako że Kółko współpracowało z bratnimi organizacjami innych uczelni. W latach dwudziestych takich kółek było 5 – poza krakowskim w Warszawie, Lwowie, Poznaniu i Wilnie. Co roku odbywały się zjazdy Kółek – z dokumentów wynika, że w działalności naukowej żadne z nich nie dorównywało warszawskiemu, ale w wydawniczej Kółko krakowskie nie miało konkurencji. Budżet regularnie znacznie przewyższał budżety czterech pozostałych kół w sumie! Biblioteka Kółka wzbogacała się o liczne książki. Oprócz referatów organizowano też herbatki zapoznawcze i zabawy (czasami dochodowe), a także sporadycznie wycieczki. Wśród wielu aktywnie pracujących w Kółku były liczne osoby później bardzo znane, m.in. Stanisław Gołąb, Stanisław Krystyn Zaremba, Andrzej Turowicz i Stanisław Turski (wszyscy oni byli prezesami Kółka), a także Zofia Czarkowska (później Krygowska) i Ryszard Wasserberger, zmarły tragicznie w Tatrach. Kuratorami Kółka byli profesorowie Stanisław Zaremba (do 1927) i Witold Wilkosz.

Po II wojnie światowej Kółko (które w 1949 roku zmieniło nazwę na Koło) skupiało się na referatach i organizowaniu korepetycji dla studentów I roku, a także odczytów dla młodzieży szkół średnich; nie zdążyło jednak rozwinąć skrzydeł, gdy je w roku 1950 zlikwidowano w ramach reorganizacji ruchu naukowego. Lokal zaplombowano; protokoły z lat ubiegłych ocalił sprytnie Jan Babecki, później odzyskano większość książek z biblioteki.

Przez 10 lat Koło działało sporadycznie, w mniej lub bardziej formalnych ramach; w dniu 20.03.1959 r. zostało reaktywowane jako Koło Matematyków Studentów UJ (fizycy reaktywowali samodzielne Naukowe Koło Fizyków trochę później). Odtąd, przez całe 35 lat, Koło (od 1974 roku noszące imię prof. Stanisława Zaremby) działa niesłychanie aktywnie, i to na różnych frontach. Kadra zmienia się niemal całkowicie co kilka lat, ale zawsze wiele osób poświęca Kołu „nieprzeliczalną ilość wolnych chwil”, w Kole panuje znakomita, niepowtarzalna atmosfera. Organizowane są liczne referaty, a także stałe seminaria. Tradycyjne „herbatki” bywają też poświęcane stawianiu otwartych problemów, (niektóre zadania do dziś czekają na rozwiązanie). Dłuższych wyjazdów turystyczno-naukowych, nazywanych Zimowymi i Letnimi Szkołami Koła Matematyków było już 45, przy czym od 1975 roku odbywają się one regularnie co pół roku – nie przeszkodził nawet stan wojenny... A bywają i krótsze – wyjazdowe seminaria (nazywane często quasinariumi). Prócz działalności naukowej kwitnie i inna: zabawy, bale matematyków, od 1985 coroczne mecze piłkarskie „Pracownicy – Studenci”. W archiwum Koła znajduje się mnóstwo różnorodnych utworów matematyczno-humorystycznych, wierszy, rysunków, kalendarzy Koła Matematyków, jak i innych efektownych prac – i wciąż tworzone są nowe, regularnie prezentowane w gablotce Koła. Drobna część z nich została wydana w skryptach „Rozmaitości absurdalne” i „Rozmaitości uśmiechnięte”. Wydrukowano własny papier firmowy, legitymacje, plakaty, są też odznaki dla członków Koła (emblemat Koła Matematyków umieszczamy obok winyety *EPSILONA*). Koło stanowi ważny element życia Instytutu Matematyki UJ. W imprezach Koła, organizowanych przez studentów, udział biorą także pracownicy Instytutu, czasem i inni absolwenci. Koło współpracuje z wieloma instytucjami, od niedawna także i z *Delta*, kolportując pismo.

PS. Wśród 6 osób, które są (lub były) w redakcji *EPSILONA* jest 3 byłych prezesów i 3 byłych wiceprezesów Koła Matematyków.